

Jeesus ruokkii suuren väkijoukon mitättömällä eväillä

Johanneksen evankeliumin selitys 19; 20.1.2016 Savonlinnan Tuomiokirkko

Joh. 6:1–14

Viime kerralla käsitelimme Jeesuksen puhetta Jerusalemissa erään juutalaisten juhlan, luultavasti helluntaijuhlan aikana. Siinä hän oli väittänyt, että Vanhan testamentin kirjoitukset todistivat hänestä.

Missä, milloin?

Tämän jälkeen Jeesus lähti Galileanjärven eli Tiberiaanjärven toiselle puolen. Häntä seurasi suuri väkijoukko, sillä ihmiset olivat nähneet tunnusteot, joita hän teki parantamalla sairaita (Joh. 6:1–2).

Evankeliumin kirjoittaja käyttää tässä jälleen epämääräistä ajanmäärettä ”tämän jälkeen”. Hän ei kerro, kuinka kauan edellä kuvatuista, Jerusalemissa tapahtuneista asioista oli kulunut. Hän ei kerro, miten Jeesus oli kulkenut Jerusalemissa Gennesaretin järvelle.

Tämä osoittaa jälleen, että hän ei suinkaan ole tahtonut antaa tyhjää kuvausta kaikista Jeesuksen teoista hänen julkisen toimintansa aikana. Hän on valinnut joitakin tapahtumia, tarkoituksenaan johdattaa lukijansa uskomaan Jeesukseen messiaana eli Jumalan Karitsana, joka ottaa pois maailman synnit eli Jumalan Poikana.

Tästä valinnasta kertoo myös maininta Jeesuksen tunnusteista, joita hän oli tehnyt parantamalla sairaita. Niitä on täytynyt olla lukuisia, mutta evankelista Johannes on maininnut vain muutamia, kuninkaan virkamiehen pojan parantamisen ja parannusihmeen Betesdan lammikolla.

On ehkä mielenkiintoista tietää, että vain Johanneksen evankeliumissa Galileanjärveä nimitetään Tiberiaanjärveksi. Tuo nimitys oli kuitenkin paikallisessa käytössä sen jälkeen, kun Herodes Antipas oli rakennuttanut Tiberias –nimisen hienon kaupungin järven rannalle. Se on nykyisinkin alueen tärkein kaupunki, jossa esim. suurin osa Galileassa käyvistä turisteista nykyisin majoittuu.

Uudessa testamentissa kaupunki ei kuitenkaan ole lainkaan tärkeä. Jeesuksen käynneistä siellä ei mainita sanaakaan; eikä itse asiassa mikään muukaan Uuden testamentin kertoma asia tapahdu Tiberiaksessa.

Jeesus nousi vuorenrinteelle ja asettui opetuslapsineen sinne istumaan (Joh. 6:3).

Kyseessä ei ole jokin valtava vuori, vaan joku niistä korkeista mäistä, joita kohoaa Gennesaretin järven ”tuolla puolen” eli siis sen koillis- tai itärannalla.

Turisteille näytetään yhtä tuollaista mäkeä, mutta se ei taitaa olla pikemminkin järven luoteisrannalla. Vai missä se oli, Teuvo, kun kävimme kolmisen vuotta sitten?

Ruokkimisihmeen paikan määrittämisen tekee tietenkin hankalaksi myös se, että evankeliumeissa kerrotaan kahdesta erillisestä, mutta hyvin samanlaisesta ruokkimisihmeestä, jotka tapahtuivat molemmat Gennesaretin rannalla, mutta eri puolilla järveä.

Juutalaisten pääsiäisjuhla oli lähellä (Joh. 6:4).

Tuo osoittaa, että aikaa edellisestä Johanneksen evankeliumissa kerrotusta tapahtumasta oli kulunut aika paljon. Jos edellisessä kertomuksessa mainittu ”juutalaisten juhla” oli helluntai v. 31 jKr., silloin tässä kertomuksessa mainittu, lähellä oleva pääsiäinen oli pääsiäinen v. 32 jKr., vuotta ennen Jeesuksen kuolemaa.

Ehkä on hyvä muistuttaa kuulijoiden mieleen se, että Johanneksen evankeliumi kuvaa Jeesuksen toimintaa kolmen vuoden ajalta. Tämän osoittaa se, että siinä kerrotaan Jeesuksen käyneen Jerusalemissa kolmilla eri pääsiäisjuhlilla. Tässä Johanneksen evankeliumi eroo ns. synoptisista evankeliumeista eli Matteuksen, Markuksen ja Luukkaan evankeliumeista. Ne kun kertovat vain yhdestä käynnistä Jerusalemissa ja ryhmittelevät Jeesuksen puheet ja teot Galileasta Jerusalemiin kulkevan matkanteon lomaan.

Johanneksen evankeliumin perusteella voimme ajatella, että synoptisissa evankeliumeissa tapahtumien ajallinen sijoittelu on epätarkkaa. Jeesus opetti, paransi ja kulki opetuslapsineen ympäri Palestiinaa kauemmin kuin mitä niiden perusteella voisi ajatella.

Filippusta koetellaan, kuten Jumalan omia yleensäkin

Jeesus kohotti katseensa ja näki, että suuri ihmisjoukko oli tulossa. Hän kysyi Filippukselta: "Mistä voisimme ostaa leipää, että he saisivat syödäkseen?" Tämän hän sanoi koetellakseen Filippusta, sillä hän tiesi kyllä, mitä tekisi (Joh. 6:5–6).

Jeesus siis tiesi, että hän tulisi tekemään ihmeen. Miksi hän silti kysyi neuvoa Filippukselta?

Evankelista Johanneksen mukaan hän teki sen *koetellakseen Filippusta*.

Käsittääkseni tämä tarkoittaa sitä, että Jeesus tahtoi asettaa Filippuksen sellaiseen asemaan, että hän joutuisi uskomaan Jeesuksen jumalalliseen kykyyn auttaa hädässä; että hän joutuisi punnitsemaan omia ja muitten opetuslasten inhimillisiä mahdollisuuksia ja havaitsisi, että ne ovat lopussa; että hän joutuisi laittamaan kaiken Jeesuksen varaan.

Mielestäni tämä kertoo yleisemminkin Jumalan toimintatavasta hänelle rakkaitten ihmisten kanssa. Olemme nähneet saman toimintatavan, kun selitimme 1. Mooseksen kirjaa.

Eräs sen keskeisimpiä teemoja on se, kuinka Herra Jumala lupasi antaa Abrahamille omaksi Kanaanin maan, lupasi hänelle runsaasti jälkeläisiä ja siunauksen, joka lopulta koituisi siunaukseksi kaikille maailman kansoille.

Kun tuo jumalallinen lupaus oli annettu, Abrahamin elämä oli monta kymmentä vuotta melkein pelkkää Jumalan antamaa koettelemusta. Edes sitä luvattua jälkeläistä ei kuulunut. Jumala antoi Abrahamin vaimon Saaran tulla Abrahamista raskaaksi vasta kymmenien vuosien päästä, kun Abrahamin ja Saaran omat biologiset edellytykset olivat vanhuuden myötä kokonaan menetetty. Jumala siis koetteli Abrahamia ja Saaraa ja heidän uskoaan niin kauan, että heillä ei ollut enää mitään muuta toivoa kuin Jumalan oma, yliluonnollinen voima.

Vanhan testamentin lisäksi myös Uuden testamentin pyhät joutuivat Jumalan käsissä tällaisen uskon koetteluun kohteeksi. Otetan esimerkiksi Paavalin kuvaus 2. Korinttilaiskirjeen 1. luvusta.

Teidän on hyvä tietää, veljet, millaisessa ahdingossa me olimme Aasian maakunnassa. Jouduimme niin suunnattomiin ja ylivoimaisiin vaikeuksiin, ettemme enää uskoneet selviävämme hengissä. Me saimme tuntea olevamme kuolemaan tuomittuja, jotta emme luottaisi itseemme, vaan Jumalaan, joka herättää kuolleet (2. Kor 1:8–9).

Vähän vastaavaan tilanteeseen Jeesus, joka oli Jumalan Poika ja jolla siksi oli Jumalan toimintatavat, halusi johdattaa opetuslapsensa Filippuksen kysyessään, että mistä ruokaa väkijoukolle. Ja Filippus teki työtä käskettyä. Hän kävi mielessään laskemaan: ”Meillä on rahaa kaksisataa denaaria. Tuota porukkaa on, hmm. arviolta niin ja niin paljon, hmm: tuhansia”

Ja nopean päässälaskun tulos oli tämä:

Filippus vastasi: "Kahdensadan denaarin leivistä ei riittäisi heille edes pientä palaa kullekin" (Joh. 6:7).

Eli: ”Meidän opetuslasten inhimilliset voimavarat eivät mitenkään riitä.” Meidän ainoa mahdollisuutemme olet sinä, Jeesus.

Voisiko meidänkin kohdallemme kokemissamme ahdingoissa olla joskus kyse tästä? Että Jumala haluaa tietien tahtoen johdattaa meidät pienellä paikalle, jossa emme enää voi muuta kuin turvautua häneen ja luottaa hänen apuunsa.

Apu tulee yllättävältä taholta

Tällaisessa tilanteessa saamme joskus kokea, että jumalallinen apu tulee suunnasta, josta emme osaa odottaa. Se tulee aluksi pienenä ja vaatimattomana ja inhimillisenä, niin kuin ennen ruokkimisihmettä.

Silloin eräs opetuslapsi, Simon Pietarin veli Andreas, sanoi Jeesukselle: "Täällä on poika, jolla on viisi ohraleipää ja kaksi kalaa. Mutta miten ne riittäisivät noin suurelle joukolle?" (Joh. 6:8-9).

Se pikkuinen, vaatimaton ja inhimillinen alku oli pieni poika, jolla oli eväinä viisi ohraleipää ja kaksi kalaa ja joka halusi antaa ne Jeesuksen käyttöön. Mutta tämänkin jälkeen jäi kysymys: "Miten ne riittäisivät niin monelle." Korkealta paikalta näki, että porukkaa oli tulossa, ei kymmenittäin tai edes sadoittain, vaan tuhansittain.

Ruokkiminen ja sen selitys

Jeesus sanoi: "Käsketään kaikkien asettua istumaan." Rinteellä kasvoi rehevä nurmi, ja ihmiset istuutuivat maahan. Paikalla oli noin viisituhatta miestä. Jeesus otti leivät, kiitti Jumalaa ja jakoi leivät syömään asettuneille. Samoin hän jakoi kalat, ja kaikki saivat niin paljon kuin halusivat (Joh. 6:10–11).

Miten tämä oli mahdollista?

On esitetty kolme selitystä:

1. Pienen pojan epätavallinen teko eli se, että hän halusi antaa evänsä jakoon, se sai kaikkien muittenkin paikalle tulleiden sydämen heltymään; kun vielä Jeesus omalla rakkaudellaan hellyytti heitä. Niinpä he jakoivat evänsä, joita useilla oli piilosssa. Ja kun ne jaettiin, kaikki saivat kyllikseen.

2. Kyse oli vertauskuvallisesta, sakramentaalisesta ateriasta, jossa jokaiselle riitti murunen. Olennaista oli jälleen sydänten muutos, ihmisten yhteys aterialla, jossa oltiin Jumalan edessä ja kiitettiin Jumalaa, vaikka materiaalista safkaa oli vain hiukkanen.

3. Jeesus teki ylläluonnollisen ihmeen, johon hän pystyi, koska oli Jumalan Poika. Vähäinen ruokamäärä monistui jumalallisen voiman ansiosta niin, että viidestä leivästä ja kahdesta kalasta riitti tuhansille.

On selvää, että kaksi ensimmäistä selitystä lukevat kertomukseen sellaista, mitä siellä ei ole. Tämä näkyy, kun luetaan pidemmälle.

Kun kaikki olivat kylläisiä, Jeesus sanoi opetuslapsilleen: "Kerätkää tähteeksi jääneet palaset, ettei mitään menisi hukkaan." He tekivät niin, ja viidestä ohraleivästä kertyi vielä kaksitoista täyttä korillista palasia, jotka olivat jääneet syömättä (Joh. 6:12–13).

Ei siis ollut kyse mistään kohdan 2. olettamasta vertauskuvallisesta yhteyden ateriasta. Ihmisten massat tulivat tupaten täyteen. Ruuantähteitä jäi aivan älytön määrä, kaksitoista täyttä korillista.

Kun ihmiset näkivät, minkä tunnusteon Jeesus teki, he sanoivat: "Tämä on todella se profeetta, jonka oli määrä tulla maailmaan" (Joh. 6:14).

Kyseessä oli siis läsnäolijoiden mielestä ”tunnusteko” eli sellainen ihmeteko, joka osoitti, että Jeesuksella oli Jumalan lähettämälle profeetalle kuuluvia yliluonnollisia kykyjä. Eivät he olisi ajatelleet niin, jos he olisivat huomanneet, että heidän sydämensä olivat vaan heltyneet luovuttamaan piilossa olleista eväistään muillekin. Sellaisen tapahtuminen olisi kyllä hienoa sekin, mutta ei se selittäisi ihmisten reaktiota. Ei, he olivat täysin ällikällä löytyjä, eivätkä voineet keksiä muuta selitystä, kuin että Jumalan profeetta oli saanut Jumalan voimalla aikaan ihmeen. Ja vielä heille hyvin mieluisan ihmeen: Ruokaa! Kerrankin ruokaa niin paljon, ettei kaikkea jaksakaan edes syödä. Kaksitoista täyttä korillista tähteitäkin!

Joten selitys nro 3 on ainoa mahdollinen. Kaksi muuta ovat typerää akateemista saivartelua, jotka eivät tahdo uskoa Johanneksen evankeliumin lähtökohtaa ja tähtäyspistettä: Jeesuksessa Jumalan oma Sana, kaiken luonut Logos tuli maailmaan ihmiseksi. Siksi hänellä oli Jumalan luova voima, joka näyttäytyi hänen tekemissään ihmeissä.

Ruokkimisihmeestä osana Uutta testamenttia

Ruokkimisihme on siitä erityinen Uudessa testamentissa, että se on ainoa Jeesuksen tekemä ihme, josta kerrotaan kaikissa neljässä evankeliumissa; tietenkin Jeesuksen ylösnousemuksen lisäksi. Sen on täytynyt tehdä valtava vaikutus aikalaisiin, myös kaikkiin neljään evankeliumin kirjoittajaan. Se on ihan ymmärrettävää. Tässä ei ole kyse ”pienen mittakaavan” yksityisestä ihmeestä, kuten vaikkapa Kaanan viini-ihmeessä tai kuninkaan virkamiehen pojan parantamisessa, joiden ihmeenomaisuus paljastui vain melko harvoille silminnäkijöille. Tässä todistajia oli 5000 miestä ja naiset ja lapset päälle.

Huomionarvoista on myös se, että Johanneksen evankeliumin kertomuksessa on muutamia sellaisia tuosta ihmeestä kerrottuja yksityiskohtia, joita ei mainita muissa evankeliumeissa. Näitä ovat mm.:

- Jeesus kysyy aluksi neuvoa nimenomaan Filippukselta
- se oli opetuslapsista nimenomaan Andreas, joka toi sen pienen pojan eväineen Jeesuksen luo
- kyse oli nimenomaan ohrasta leivotuista leivistä
- Jeesus kertoo, miksi tähteet piti kerätä: ettei mitään menisi hukkaan

Minulle tulee jotenkin sellainen olo, että nämä pienet yksityiskohdat todistavat sen puolesta, että Johanneksen evankeliumin takana on sellaista silminnäkijätietoa, joita muilla evankelistoilla ei ollut. Sen kirjoittamisaikana on ehkä vielä elänyt tuoreena suullista perintöä, joka pohjautui silminnäkijöiden havaintoihin. Olisi ollut Johanneksen evankeliumin uskottavuuden kannalta haitallista, jos kirjoittaja olisi keksinyt tällaisia yksityiskohtia, joista joku olisi voinut sanoa: ”Ei se kyllä ollut Andreas, joka sen pojan äkkäsi.”, ”Eivät ne kyllä ohraa ne leivät olleet, vaan vehnää.”

Mutta toisaalta on kyllä niinkin, että ajan myötä pyhinä pidettyihin kertomuksiin kerääntyy usein mukaan enemmän yksityiskohtia, kuin mitä siinä alunperin siinä on ollut. Tapahtuu ns. legendanmuodostusta. Minusta kuitenkin näyttää siltä, että nuo Johanneksen evankeliumin mainitsemat yksityiskohdat eivät ole mitään legendaa, vaan niissä on sellainen maku, että taustalla on silminnäkiätieto, jolla on haluttu täydentää sitä, mitä kolme ns. synoptikkoa oli omissa evankeliumeissaan kertonut.

On myönnettävä, että tällainen spekulatio ei ole kyllä kovin tieteellistä.

Jeesus ei tahtonut olla maallista hyvää jakava kuningas

Mutta Jeesus tiesi, että ihmiset aikoivat väkisin tehdä hänestä kuninkaan, ja siksi hän vetäytyi taas vuorelle. Hän meni sinne yksin (Joh. 6:15).

Jeesus ei siis halunnut ryhtyä poliittiseksi messiaaksi tai uskonnolliseksi kuninkaaksi, joka ratkaisisi köyhien ruokaongelman. Hän ei tahtonut sellaista mistään hinnasta. Siksi hän lähti pakoon, lähti piiloon johonkin mäkimaaston ylempään notkoon tai huipuilla olevien kivikkojen taa. Hän ei ottanut mukaansa edes opetuslapsiaan. Niin paljon hän inhosi ajatusta siitä, että hänestä tehtäisiin hallitsija, joka hallitsee siksi, että voi antaa ihmisille maallista hyvinvointia.

Tämä on hyvä muistaa aikana, jona kirkolle on Kai Sadinmaan teeseissä aiheellisesti muistutettu, että ”Älä valehtele Jeesuksesta!” Meidän ei pidä kertoa Jeesuksesta sellaista, mitä hän ei ollut. Jeesuksesta ei saa tehdä poliittista Vapahtajaa, maallisen hyvän uusjaon suorittajaa.

Tietenkin on totta, että kun Jeesus saa armollaan muuttaa ihmissydämen, siitä seuraa myös köyhien auttaminen ja kerskakulutuksesta luopuminen.

Mutta maallisen hyvän aikaansaaminen ei ole Jeesuksen varsinainen päämäärä. Jos joku sellaista häneltä vaatii, silloin hän vetäytyy pois, vuorelle. Hän yksinänsä; nimittäin silloin, jos kirkko ei halua seurata häntä Jumalan Karitsana, joka on tullut ottamaan pois maailman synnit.